

СРБИ У АУСТРОУГАРСКОЈ МОНАРХИЈИ

Нијемаца и Мађара као два владајућа народа Аустроугарске монархије било је мање од половине становништва. Аустроугарска монархија је 1910. године имала око 53 милиона становника. Од тога Нијемаца и Мађара било је по 12 милиона док је Словена (Чеха, Хрвата, Срба, Словака и др.) било око 23, 5 милиона. Срби у Аустроугарској монархији живјели су на територији **Јужне Угарске, Војне крајине и Далмације**. Након Аустро-угарске нагодбе 1867. године којом је реформисана монархија и којом су подјељене надлежности између аустријског и мађарског дијела Србима је постало све теже да се да очувају своју националну посебност из разлога што су били под притиском сталне **мађаризације**, а српско писмо и име су стално потискивани. И поједини хрватски политичари, као што је Анте Старчевић, у жељи да створе самосталну хрватску државу, одрицали су право Србима на народну посебност.

Срби у Јужној Угарској

Послије Аустро-угарске нагодбе, Срби из Јужне Угарске створили су Српску народну слободоумну странку (1869). На њеном челу стајао је Светозар Милетић. Он се залагао за заједничку борбу са Хрватима против аустро-угарске превласти. Када су Хрвати склопили споразум са Мађарима, заједничка борба више није била могућа. Осамдесетих година Српска народна слободоумна странка дели се на два дела – радикале, које је предводио Јаша Томић и либерале са Михаилом Полит-Десанчићем на челу.

Светозар Милетић

Јаша Томић

Пошто је жеља Угарске била да створи јединствен мађарски народ, требало је **помађарити** све националне мањине. Сва дијеца, којим мађарски језик није био матерњи, морала су да га уче у школи. Због тога се главна борба Срба односила на захтев за **школску и црквену аутономију**. Српску националну посебност чувале су **Српска православна црква, Матица српска и гимназије у Сремским Карловцима и Новом Саду**. Због погоршања односа са Србијом око Албаније, Угарска је **1912.** укинула српску

народно-црквену аутономију. Тек распадом Аустроугарске 1918. Срби ће остварити своја национална права.

Срби у Јужној Угарској били су привредно најразвијенији дио српског народа. Пред први свјетски рат било их је око пола милиона. Са простора Јужне Угарске потицао је велики број наших истакнутих научника и умјетника са краја 19. и почетка 20. вијека као што су: Михајло Пупин, Јован Јовановић Змај, Лаза Костић, Стефан Сремац, Ђура Даничић, Урош Предић и Паја Јовановић.

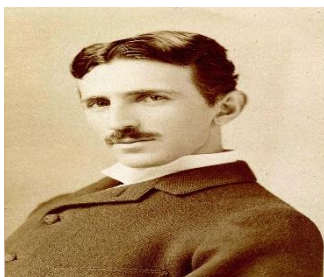
Срби у Хрватској и Славонији

Аустро-угарском нагодбом Хрватска и Славонија припале су Мађарској. Угарско-хрватском нагодбом Хрватска и Славонија добијају ограничену самоуправу, Борба за проширење и очување самоуправе престављала је окосницу политичког живота на овој територији и око ње су се окупљале политичке странке Срба и Хрвата. Постепеним укидањем војне крајине број Срба је повећан како у Јужној Угарској тако и у Хрватској и Славонији. У Хрватској и Славонији било је око 1.900.000 становника од тога 500.000 Срба или 26,3 % становника. За равноправност Срба и њихове цркве борила се **Српска самостална странка** која је 1905. године са више хрватских странака створила **Хрватско-српску коалицију** која је више пута побјеђивала на изборима. Слога Срба и Хрвата није била по вољи Беча и Будимпеште. Године 1909. организован је Велеизданички процес у Загребу.

Велики непријатељ српског народа био је хрватски политичар **Анте Старчевић** који је развио **хрватско праваштво**. Хрватско праваштво је била идеологија која је негирала постојање српске националности и залагала се за Хрватску државу у оквиру Аустроугарске гдје би било мјеста само за Хрвате. Под утицјем екстремне хрватске правашке идеологије развиће се касније и усташки покрет који ће бити одговоран за геноцид над Србима, Јевејерима и Ромима у Другом свјетском рату.

Срби у Далмацији

Послије Аустро-угарске нагодбе 1867. Далмација је припала аустријском делу монархије. Од 120.000 далматинских Срба, од којих су неки били католици нарочито у Дубровнику. Политичке ставове Срба заступала је **Српска странка у Приморју**.

Никола Тесла

Михајло Пупин

Тезе:

-Аустро-угарска нагодба 1867. година

-Српска народна слободоумна странка основана 1869. године, вођа Светозар Милетић

-За равноправност Срба у Хрватској и Славонији борила се Српска народна слободоумна странка

-Хрватско-српска коалиција основана 1905. године

-Анте Старчевић-развио хрватско праваштво

-Интересе Срба у Далмацији бранила Српска странка